C O P E
Member since 2019
JM14482

Arkadiusz Wąsiński*
Justyna Sztobryn-Bochomulska*

Wprowadzenie. Rodzina w perspektywie badań biograficznych

Abstrakt

Badania biograficzne w naukach społecznych zyskały w ostatnich dekadach istotne znaczenie w analizie przemian struktury i funkcjonowania współczesnej rodziny. Badania te pozwalają na głębsze zrozumienie, jak indywidualne historie życia członków rodziny splatają się, tworząc wspólną narrację, która kształtuje tożsamość wspólnoty rodzinnej oraz jakość doświadczania współobecności jej członków. W Polsce takie podejście badawcze jest intensywnie rozwijane przez różne ośrodki naukowe. W tekście poddaliśmy analizie zakres tematyczny tomu, który ogniskuje się wokół problematyki rodziny jako dynamicznego systemu społeczno-kulturowego, gdzie codzienne doświadczenia członków tworzą unikalną wspólnotę. Zwróciliśmy uwagę na wielokontekstowość ujęć przedmiotowej problematyki w zaprezentowanych artykułach, takich jak przekaz międzypokoleniowy, doświadczenia rodzicielstwa oraz rola komunikacji w rodzinie. Odnoszą się one do różnych doświadczeń wpływających na kształtowanie tożsamości członków rodziny.

Słowa kluczowe: badania biograficzne, biografia, rodzina.

Introduction. Family in a Biographical Research Perspective

Abstract

Biographical research in the social sciences has gained significant importance in the analysis of changes in the structure and functioning of the contemporary family in recent decades. This research allows for a deeper understanding of how individual life stories of family members intertwine, creating a common narrative that shapes the identity of the family community and the quality of the experience of the co-presence

Artykuł otrzymano: 31.08.2024; akceptacja: 5.09.2024.
*Uniwersytet Łódzki.

https://doi.org/10.18778/2450-4491.19.01

of its members. In Poland, this research approach is being intensively developed by various research centers. In the text, we analyze the thematic scope of the volume, which focuses on the issue of the family as a dynamic socio-cultural system, in which everyday experiences of members create a unique community. We draw attention to the multi-contextual nature of the approaches to the subject matter in the presented articles, such as intergenerational transmission, parenting experiences, and the role of communication in the family. They refer to various experiences that influence the formation of the identity of family members.

Keywords: biographical research, biography, family.

Dyskursywnie o rodzinie i badaniach biograficznych

Badania biograficzne stanowią istotny nurt w naukach społecznych, koncentrując się na analizie życia jednostek poprzez pryzmat ich osobistych historii, doświadczeń oraz narracji (Dubas, Słowik 2020). W podejściu tym biografia staje się nie tylko dokumentem życia konkretnej osoby, lecz także soczewką, przez którą można dostrzec szersze procesy społeczne, kulturowe i historyczne. Ze względu na swoją interdyscyplinarność badania te łączą elementy socjologii, antropologii, psychologii, a także historii, umożliwiając głębsze zrozumienie dynamiki jednostkowych i zbiorowych losów.

W kontekście rodziny perspektywa biograficzna pozwala na analizę, w jaki sposób indywidualne ścieżki życiowe poszczególnych członków rodziny splatają się, tworząc wspólną narrację, która nie tylko dokumentuje, ale i kształtuje tożsamość tej grupy. Badania biograficzne umożliwiają również uchwycenie zmian zachodzących w rodzinie na przestrzeni pokoleń oraz zrozumienie, jak te zmiany wpływają na kształtowanie wartości, norm i relacji międzyludzkich w jej obrębie. Metoda badań biograficznych jest w Polsce z powodzeniem rozwijana przez szereg ośrodków naukowych, z wiodącą rolą ośrodka łódzkiego[1] (Dubas, Słowik 2020; Dubas, Wąsiński, Słowik 2021; Cieślikowska-Ryczko 2021; Kuryś-Szyncel 2017).

Kolejny numer tematyczny pt. *Badania nad rodziną w perspektywie biograficznej*, który Państwu oddajemy do rąk, ma na celu ukazanie roli rodziny jako fundamentalnej przestrzeni kształtowania się tożsamości człowieka, a także jako dynamicznego systemu społeczno-kulturowego, który nieustannie ewoluuje pod wpływem zewnętrznych i wewnętrznych oddziaływań. Rodzina, postrzegana jako miejsce, gdzie przecinają się różnorodne wpływy, zarówno wewnątrzrodzinne, jak i pozarodzinne, pełni kluczową funkcję w procesie integracji tych wpływów, tworząc spójny nurt, który kształtuje osobowość i rozwój jej członków (Szendlak: 2010). W tym kontekście rodzina jawi się jako przestrzeń buforowa – filtrująca, adaptująca oraz integrująca oddziaływania zewnętrzne z wewnętrznymi potrzebami i wartościami. Jest to środowisko, które sprzyja zarówno indywidualnemu rozwojowi, jak i wspólnemu

[1] Seria wydawnicza UŁ *Biografia i badanie biografii*, licząca już 8 tomów, pod redakcją Elżbiety Dubas i współredaktorów.

poszukiwaniu sensu, umożliwiając członkom rodziny osiąganie pełni egzystencjalnej poprzez wzajemne wsparcie i akceptację różnorodności.

Wprowadzenie tej perspektywy do analizy rodziny oferuje możliwość pogłębionego wglądu w jej funkcjonowanie jako dynamicznej wspólnoty, gdzie indywidualne historie życia są ze sobą splecione, współtworząc większą całość. Dlatego badania biograficzne stanowią kluczowy element refleksji nad rodziną, oferując unikalną perspektywę postrzegania jej roli i znaczenia w życiu jednostki oraz w kontekście szerszych przemian społecznych. Podjęta w tym numerze refleksja nad rodziną w perspektywie biograficznej zaprasza do głębszego zrozumienia, w jaki sposób biografie indywidualne, małżeńskie i rodzinne splatają się, tworząc metabiografię wspólnoty rodzinnej. Perspektywa ta pozwala dostrzec, jak codzienne, pozornie banalne doświadczenia rodziny przenikają i wzbogacają indywidualne historie życia, stając się nieodłącznym elementem tożsamości każdego z jej członków.

Skoncentrowanie uwagi na rodzinie rozpatrywanej w perspektywie badań biograficznych skłania do spojrzenia na nią jako rzeczywistość, w której na pierwszy plan rozważań wysuwa się perspektywa bycia i stawania się w przestrzeni życia rodzinnego, osobistego przeżywania siebie w relacji z bliskimi. Przeżywanie siebie przyjmuje różne oblicza doświadczeń biograficznych, skłaniających bądź to do retrospektywnego wglądu w wydarzenia, które niezależnie od usytuowania na indywidualnej strzałce czasu są nadal przedmiotem osobistych odniesień i przeżyć, bądź to do prospektywnie ujmowanej ważności własnego doświadczenia i wiedzy o życiu w przekazach kierowanych do bliskich. Biograficzny charakter refleksji nad rodziną kładzie akcent na jej rozpatrywanie jako dynamicznego środowiska, przestrzeni nieustannego powstawania, której znaczenie jest indywidualnie odczytywane i nadawane przez każdego jej uczestnika. Wielobarwność znaczeń przenikających się i wzajemnie współdefiniowanych w codziennych interakcjach tworzy kolaż nieustannie zmieniający się, często zaskakujący dla współtworzących je osób. Kolaż ten jest dziełem zbiorowym, a w tej zbiorowości jedynym i niepowtarzalnym, do którego każdy z uczestników rości sobie prawo i który zarazem nie należy do nikogo na wyłączność. Każdy uczestnik życia rodzinnego jest w jakimś sensie jego cząstką, podmiotem, bez którego nie byłoby tak ukształtowanej całości, a także obserwatorem zdarzeń dziejących się na jego oczach w poczuciu własnej niemocy. Refleksja w ujęciu biograficznym odsłania zatem unikatowość piękna, ale i brzydoty doświadczania obecności drugiego człowieka, innych. Biografia rodzinna jest w tym kontekście ważnym, jeśli nie najważniejszym komponentem siły rodziny, odciskającym się głęboko w świadomości własnego stawania się w dzieciństwie, adolescencji, wczesnych i późniejszych etapach dorosłości. Jest dziedzictwem jednostki, modelującym w dużym stopniu postrzeganie siebie i świata, wnoszonym do relacji międzyludzkich na różnych poziomach życia społecznego.

Wspomnianą wielość ujęć rodziny osadzonej w perspektywie badań biograficznych można dostrzec w różnorodności zagadnień poruszanych przez autorów artykułów prezentowanego numeru. Mocno wybrzmiewa w nich zagadnienie przekazu w rodzinie i wobec rodziny, ukazywanego w różnych kontekstach znaczeniowych, tj.:

- w kontekście destrukcyjnego charakteru przekazów transgeneracyjnych w dysfunkcjonalnych systemach rodzinnych, określanego metaforycznie jako nieuświadamiany „testament niematerialny", blokującego potencjał rozwojowy przedstawicieli najmłodszego pokolenia; przekaz ten stanowi dla nich mentalne obciążenie na kolejnych etapach rozwoju i społecznego funkcjonowania (Andrzej Ładyżyński); można się jednak od niego uwolnić na drodze transgresji uruchamiającej zachowania przeciwstawne do negatywnych wzorców pierwotnych, stanowiących treść przekazów transmisji pokoleniowej w rodzinach pochodzenia (Agnieszka Jaros);
- w kontekście formacyjnego charakteru przekazu międzypokoleniowego w rodzinie, utożsamianego z intelektualną atmosferą domu rodzinnego, uwrażliwiającą młodego człowieka na autorytet starszyzny rodzinnej, znaczenie biografii rodzinnej, tradycji rodzinnych, kultywowania w rodzinie wzorców, pasji, zamiłowań – tak więc atmosfery, która w swym całokształcie inspiruje i wspiera młodego człowieka w podążaniu ścieżką jego twórczego rozwoju (Magda Karkowska);
- w kontekście artystycznego charakteru przekazu wewnątrzpokoleniowego, uzewnętrzniającego rodzinne doświadczenia biograficzne raperów, którzy w formie storytellingu dekonstruują znaczenia przypisywane dawnemu i współczesnemu modelowi rodziny, wnosząc do debaty społecznej własną perspektywę rozumienia rodziny (Martyna Pryszmont);
- w kontekście wspólnotowego charakteru przekazu epistolarnego w przestrzeni rodzinnej, przełamującego barierę samotności w doświadczaniu straty bliskiej osoby (Joanna Kajko-Rykalska, Anna Duraj, Dagmara Górecka, Alina Szweda, Barbara Tkocz) lub utraty całej rodziny z powodów niezawinionych przez autorów(ki) listów (Joanna Golonka-Legut). Inspirowane doświadczeniami biograficznymi listy odsłaniają osobisty wymiar doznań i przeżyć w imię zbudowania łączności intelektualnej i duchowej z członkami rodziny, adresatami tych listów, a także włączenia ich do szerszego kontekstu wspólnoty doświadczeń rodzinnych.

W niniejszym numerze zaprezentowano również interesujące ujęcia trudnych doświadczeń rodzicielstwa i relacji rodzicielskich we współczesnej rodzinie. Ogniskują się one wokół:

- niespełnionego ojcostwa w obliczu doświadczenia poronienia dziecka na wczesnym etapie ciąży; niespełnienie ujawnia się w tym kontekście w napięciu pomiędzy uświadomieniem sobie przez mężczyzn zaistnienia dziecka, przeżywaniem jego pierwszych przejawów obecności, postrzeganiem siebie jako ojca, a traumatycznym doświadczeniem przerwania tej relacji, przeżywanym już z perspektywy ojca żegnającego własne dziecko (Bożena Miernik);
- niespełnionego – w wyniku aborcji dziecka – rodzicielstwa własnych rodziców. Jak wynika z badań, może ono nieść ze sobą nie tylko konsekwencje bezpośrednio związane z małżonkami żyjącymi ze świadomością podjętej niegdyś decyzji, ale też z odczuciami ich najmłodszego dziecka – wydawałoby się osoby postronnej, która nie była w stanie przejść obojętnie wobec uświadomionego faktu aborcji swojego brata/siostry; dziecko to już w dorosłym życiu było poruszone nim do

głębi swego jestestwa, doświadczało przez lata poważnych problemów w kształtowaniu własnej tożsamości – jako córki, a później żony i matki (Arkadiusz Wąsiński, Kamila Rzosińska);
– towarzyszenia w rodzicielstwie dziecka z niepełnosprawnością w charakterze wielozadaniowej sieci wsparcia rodziny; towarzyszenie to zostało ukazane w artykule w kontekście doświadczeń biograficznych dziadków, którzy poprzez swoje zaangażowanie i silną identyfikację z wnukiem, przeżywają okazywane wsparcie jako możliwość pełniejszego realizowania się w życiu rodzinnym (Anna Piestrzyńska).

Do ważnych aspektów prowadzonego w tomie dyskursu należy niewątpliwie zaliczyć rozważania wokół rodziny jako przestrzeni komunikacji oraz osobowej autokreacji. Artur Łacina-Łanowski podjął dyskusję nad aktualnością modeli rodziny sytuowanych w tradycji posttradycyjnej, modernistycznej i postmodernistycznej w świetle korczakowskiej koncepcji partycypacji społecznej dziecka. Doszedł jednak do wniosku, że żaden z nich nie koresponduje z korczakowską wizją partycypacji dziecka jako równoprawnego podmiotu życia rodzinnego. Z kolei Jakub Fabiś podjął zagadnienie autokreacji osób starszych jako konstruktywnej i twórczej odpowiedzi na zmieniające się znaczenie ról we współczesnych realiach życia rodzinnego i społecznego. Obraz osób starych jako podmiotów kreujących na własnych zasadach i na miarę własnych oczekiwań swoje uczestnictwo w przestrzeni rodziny wydaje się interesującym przejawem upowszechniającej się współcześnie emancypacji najstarszej generacji.

W niniejszym tomie znalazły się jeszcze teksty wychodzące poza główną tematykę numeru, ale pozostające z nim w szerszym, kontekstowym związku, czyniąc ten numer bogatszym. Jolanta Maćkowicz, Joanna Wnęk-Gozdek i Ewa Śliwa skoncentrowały swoje badania na różnych formach aktywności seniorów z obszarów wiejskich. W rozprawie przeanalizowano zarówno obiektywne, jak i subiektywne przeszkody, które napotykają osoby starsze. Pomimo występujących ograniczeń, seniorzy potrafią podejmować dostępne im wyzwania i w pogarszających się okolicznościach społecznych i materialnych zachować pewien poziom kreatywności. Autorki skupiły się także na znaczeniu promowania pozytywnych wzorców starości oraz wykorzystania potencjału kulturowego lokalnych społeczności wiejskich.

Inny wymiar badań przedstawia rozprawa z obszaru glottodydaktyki, także istotna z punktu widzenia funkcjonowania rodziny w globalnej rzeczywistości, w której umiejętności komunikacyjne stają się niezbywalnym czynnikiem. Zohra Addar i Iman Bouzeria wskazują na korzyści płynące z wczesnej nauki języka francuskiego jako obcego. Autorki przybliżają istotne dla wczesnego nauczania podejścia: oparte na działaniu, podejście komunikacyjne i podejście oparte na zabawie. Szeroko zostały omówione studia przypadków oraz eksperymenty prowadzone na całym świecie, aby podkreślić wartość wczesnego nauczania języka francuskiego.

W tomie znajduje się także inspirujący do refleksji tekst natury filozoficznej autorstwa Ricarda Francelino, Nadji Acioly-Régnier, Alonsa Bezerry de Carvalho. Artykuł ten stanowi głęboki namysł nad psychologią freiriańską, podkreślając jej sprzeciw wobec neoliberalnego indywidualizmu, który opiera się na konkurencyjności

i izolacji jednostek. Autorzy argumentują, że sukces jednostki powinien być postrzegany jako zbiorowe osiągnięcie, a nie jako rezultat indywidualnych działań. W tym kontekście koncepcje pedagogiczne i psychologiczne Freirego, inspirowane teoriami Wygotskiego i Wallona, kładą nacisk na kluczową rolę środowiska społecznego, a w jego ramach – środowiska rodzinnego w rozwoju jednostki. Artykuł konstruuje ciekawe spostrzeżenia pedeutologiczne osadzone w kontekście roli afektywności, a także poszukuje inspiracji w filozofii, która podkreśla indywidualno-społeczny charakter ludzkiego bytu.

Redaktorzy tomu dziękują wszystkim Autorom, którzy aktywnie i twórczo włączyli się do dyskursu nad rodziną w perspektywie badań biograficznych. Wyrażamy uznanie dla Recenzentów, których kompetentne, wnikliwe i konstruktywne uwagi przyczyniły się do wysokiej wartości merytorycznej publikowanych artykułów. Składamy również podziękowanie Redakcji czasopisma „Nauki o Wychowaniu. Studia interdyscyplinarne" (NOWIS) za wysiłek włożony w proces wydawniczy na każdym jego etapie.

Discursively about the family and biographical research

Biographical research is a significant trend in the social sciences, focusing on the analysis of individuals' lives from the perspective of their personal histories, experiences, and narratives (Dubas, Słowik 2020). In this approach, a biography is not only a document about the life of a specific individual, but also a lens trough which we can perceive broader social, cultural, and historical processes. Due to their interdisciplinary nature, these studies combine elements of sociology, anthropology, psychology, and history, allowing for a deeper understanding of the dynamics of individual and collective fates.

In the context of the family, a biographical perspective allows us to analyze ways in which individual life paths of family members interweave with each other and create a common narrative which not only documents, but also shapes the identity of this group. Biographical research also enable us to capture the changes taking place within a family throughout many generations, and to understand how these changes influence the shaping of values, norms, and interpersonal relations. In Poland, this research methods has been successfully developed in a number of academic communities, with the leading role played by the University of Lodz[2] (Dubas, Słowik 2020; Dubas, Wąsiński, Słowik 2021; Cieślikowska-Ryczko 2021; Kuryś-Szyncel 2017).

The aim of the current thematic issue, entitled "Research on the Family in a Biographical Perspective," is to present the role of the family as a fundamental space for shaping one's identity, but also as a dynamic socio-cultural system which is constantly evolving under the influence of external and internal forces. The family, seen as

[2] Book series published by the University of Lodz, titled *Biografia i badanie biografii* [Biography and Studies on Biography], consisting of 8 volumes, edited by Elżbieta Dubas and co-editors.

a space where diverse influences intersect, both within and outside the family, plays a key role in integrating these influences, creating a cohesive current that shapes the personality and development of its members (Szendlak 2010). In this context, the family emerges as a buffering space –filtering, adapting, and integrating external influences with internal needs and values. It serves as an environment that fosters both individual development and collective search for meaning, enabling family members to achieve existential fulfillment through mutual support and acceptance of diversity.

Introducing this perspective into the analysis of the family offers a possibility to deepen our understanding of its functioning as a dynamic community in which individual life stories are inherently linked to each other, creating a greater whole. For that reason, biographical research is a key element in studies of the family, offering a unique perspective on its role and significance in an individual's life as well as within the broader context of social change. The reflection on the family in a biographical perspective undertaken in this volume invites a deeper understanding of how individual, marital, and family biographies intertwine, forming a metabiography of the family community. This perspective enables us to see how everyday, seemingly banal family experiences permeate each other and enrich individual life stories, becoming an intrinsic element of the identity of each family member.

Focusing on the family within the framework of biographical research encourages us to view it as a reality where the perspective of being and becoming in the space of family life comes to the forefront, emphasizing one's personal experience in relation to loved ones. Experiencing oneself takes on various forms of biographical experiences, prompting either retrospective reflection on events that, regardless of their position on the individual's timeline, continue to be subjects of personal reference and emotion, or a prospective consideration of the significance of one's own experiences and life knowledge in communication directed to loved ones. The biographical character of the studies on the family emphasizes its consideration as a dynamic environment, a space of constant emergence, where its significance is interpreted and assigned by each participant. The multitude of meanings that intersect and mutually define each other in daily interactions creates a constantly evolving collage, often surprising for those who contribute to it. This collage is a collective creation, unique and singular within that community, to which each participant claims a right, and yet it belongs to no one exclusively. In some sense, each family member is a part of it, a subject without whom it could not be shaped into a whole, but also an observer of events unfolding before one' own eyes, accompanied by a sense of helplessness. Thus, reflection in the perspective of biographical research reveals the uniqueness of beauty, but also of the ugliness of experiencing the presence of another person. In this context, a family biography is an important, if not the most important element that shapes a family's strength, leaving a deep imprint on the consciousness of a person's development during childhood, adolescence, and both in early and later stages of adulthood. It is an individual's heritage that significantly shapes their perception of themselves and the world, and is brought into interpersonal relationships at various levels of social life.

The aforementioned multitude of approaches to the family, centered around the biographical perspective, is reflected in the variety of topics addressed by the articles published in this issue of the journal. The subject of transmission within and toward the family, presented in various meaningful contexts, resonates strongly in the articles, for instance:

- in the context of the destructive character of transgenerational transmissions in dysfunctional family systems, metaphorically referred to as an unconscious "intangible legacy" that blocks the developmental potential of the representatives of the youngest generation; this transmission remains a mental burden in each successive stage of development and social functioning (Andrzej Ładyżyński); however, it is possible to free oneself from it through transgressive actions that activate behaviors contrary to the negative patterns of primary experiences, which constitute the content of generational transmission in families of origin (Agnieszka Jaros).
- in the context of the formative character of intergenerational transmission in the family, identified with the intellectual atmosphere of the home environment which can make young people more sensitive to the authority of older family members, the meaning of a family's biography, family traditions, or patterns, passions, hobbies cultivated within the family – thus, an atmosphere which in its entirety inspires and supports a young person on their path of creative development (Magda Karkowska);
- in the context of the artistic character of intergenerational transmission, externalizing the biographical family experiences of rap artists, who through storytelling deconstruct the meanings ascribed to both the past and present model of a family, and thus introduce their own perspective on the family (Martyna Pryszmont);
- in the context of the communal character of epistolary communication within the family space, breaking the barrier of loneliness in the experience of losing a loved one (Joanna Kajko-Rykalska, Anna Duraj, Dagmara Górecka, Alina Szweda, Barbara Tkocz) or loosing the entire family due to reasons beyond the control of the letter writers (Joanna Golonka-Legut). The letters, inspired by the biographical experiences of their authors, demonstrate the personal dimension of experiences that allow to build an intellectual and spiritual connection with other family members – to whom the letters are addressed – and also include them in the broader context of the community of family experiences.

The issue also presents interesting approaches on how to write about difficult experiences related to parenthood and parental relationships in the contemporary family. The articles focus on the following:

- unfulfilled parenthood in the face of the experience of a miscarriage at an early stage of pregnancy; in this context, this unfulfillment is revealed through a tension between the men becoming aware of the existence of the child, experiencing the first manifestations of that presence, perceiving oneself as a father, and the traumatic experience of the relationship breaking, experienced from the perspective of a father who is saying goodbye to his own child (Bożena Miernik);

- unfulfilled – due to the termination of the pregnancy – parenthood of one's own parents. As research shows, it may carry consequences not only directly related to the spouses living with the awareness of the decision once made, but also with the feelings of their youngest child – as it would seem, an outsider to the situation, who nonetheless could not remain indifferent upon realizing the fact of their sibling's abortion; in their adult life, the child was still moved by it to the core, and throughout the years experienced serious problems in shaping her own identity – as a daughter, and later, as a wife and mother (Arkadiusz Wąsiński, Kamila Rzosińska);
- accompanying parenthood of a child with disability, as a multitasking network of family support; this accompanying was presented in the article in the context of grandparents' biographical experiences, who through their engagement and strong identification with the grandchild, experience the support they offer as a possibility to more fully realize themselves in family life (Anna Piestrzyńska).

Among the important aspects of the discourse presented in this volume are undoubtedly the reflections on the family as a space for communication and personal self-creation. Artur Łacina-Łanowski discusses the application of family models situated within the post-traditional, modernist, and postmodernist traditions, in the light of Korczak's concept of a child's social participation. However, he concluded that neither one corresponds with Korczak's vision of a child's participation as an equal subject in family life. In turn, Jakub Fabiś writes about the issue of self-creation among older people as a constructive and creative response to the changing roles in the modern realities of family and social life. The image of elderly individuals as subjects who actively shape their participation in family life according to their own principles and expectations appears to be an intriguing manifestation of the increasingly prevalent emancipation of the oldest generation.

The current volume also consists of articles which move beyond its thematic scope, but nonetheless remain in a broader, contextualized relation to it. Jolanta Maćkowicz, Joanna Wnęk-Gozdek, and Ewa Śliwa focused their research on different forms of senior citizens' activity in rural areas. The article analyzes both the objective and subjective barriers faced by older people. Despite the existing limitations, seniors are able to take on available challenges and maintain a certain level of creativity even in deteriorating social and material conditions. The authors also focused on the importance of promoting positive models of aging and harnessing the cultural potential of local rural communities.

Another dimension of the research is presented in a dissertation from the field of glottodidactics which is also significant from the perspective of the functioning of the family in a global reality where communication skills become an indispensable factor. Zohra Addar and Iman Bouzeria point to the benefits from learning French as a foreign language at a young age. The authors discuss several approaches that are useful for early teaching: one based on activity, one on communication, and one based on play. Selected case studies were discussed in detail, as well as

experiments conducted all over the world, in order to highlight the value of early French language learning.

The volume also presents an inspiring philosophical essay written by Ricard Francelino, Nadja Acioly-Régnier, and Alonso Bezerry de Carvalho. It is an insightful reflection on Freirian psychology, emphasizing its opposition toward neoliberal individualism based on competitiveness and the isolation of individuals. The authors argue that the success of an individual should be regarded as a communal achievement, and not as a result of individual activity. In this context the pedagogical and psychological concepts developed by Freire, inspired by Vygotsky's and Wallon's theories, put emphasis on the key role of the social environment, and within it – of the family environment, in the development of an individual. The article constructs interesting pedagogical observations within the context of the role of affectivity and also seeks inspiration from philosophy, which emphasizes the individual and social nature of human existence.

The editors of this volume would like to thank all of the Authors who actively and creatively joined our discourse on the family in the biographical perspective. We would also like to express our appreciation of the Reviewers, whose competent, insightful, and constructive suggestions have contributed to the high substantive value of the published articles. Finally, we are thankful to the Editors of "Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne" ["Educational Sciences. Interdisciplinary Studies"] (NOWIS) for their substantial input at every stage of the publishing process.

Bibliography

Cieślikowska-Ryczko A. (2021) *Badania biograficzne rodzin więźniów. Refleksja metodologiczna*, „Kwartalnik Pedagogiczny", no. 2, pp. 135–162, https://doi.org/10.31338/2657-6007.kp.2021-2.7.

Dubas E., Słowik A. (eds.) (2020) *W stulecie metody biograficznej. Refleksje z perspektywy polsko-frankofońskiej*, series: *Biografia i badanie biografii*, vol. 7, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Dubas E., Wąsiński A., Słowik A. (eds.) (2021) *Biografie rodzinne i uczenie się*, series: *Biografia i badanie biografii*, vol. 8, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Kuryś-Szyncel K. (ed.) (2017) *Rodzinne (re)konstrukcje i transmisje w perspektywie biograficznej*, Poznań, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Adama Mickiewicza.

Szendlak T. (2010) *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.

About the Authors

Arkadiusz Wąsiński is a postdoctoral fellow employed as a professor at the University of Lodz. Since 2020, he has been serving as Vice-Dean for Educational Quality at the Faculty of Education Sciences of the University of Lodz. He develops his scientific and research interests primarily in the area of adult self-creation as an existentially momentous biographical experience, and in this context, self-creation for parenthood and existential problems of aging and old age. Honored with the "Award for Outstanding Monograph" in 2019 by the Board of Directors of the Academic Andragogical Society.

Justyna Sztobryn-Bochomulska – Assistant Professor at the Department of Andragogy and Social Gerontology at the Faculty of Educational Sciences at the University of Lodz; research interests focus on general pedagogy, philosophy of education and tanatopedagogy. The results of these include publications: *Tanatos in children's literature and its pedagogical dimension*, University of Lodz Publishing House 2020; *Family of the place of "learning" dying*, "Przegląd Pedagogiczny", 2019/2. Currently she is part of the research team working on a project titled *Experience of parenthood in the context of transculturality. Narratives of parents from Polish-Ukrainian families* (IDUB program). Member of the Bronisław Trentowski Society of Philosophical Pedagogy.

Arkadiusz Wąsiński jest doktorem habilitowanym zatrudnionym na stanowisku profesora Uniwersytetu Łódzkiego. Pełni od 2020 r. funkcję prodziekana ds. jakości kształcenia na Wydziale Nauk o Wychowaniu UŁ. Zainteresowania naukowo-badawcze rozwija przede wszystkim w obszarze autokreacji człowieka dorosłego jako doniosłego egzystencjalnie doświadczenia biograficznego, a w tym kontekście – autokreacji do rodzicielstwa oraz egzystencjalnych problemów starzenia się i starości. Uhonorowany „Nagrodą za wybitną monografię" w roku 2019 przez Zarząd Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego.

Justyna Sztobryn-Bochomulska – adiunkt w Katedrze Andragogiki i Gerontologii Społecznej na Wydziale Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół pedagogiki ogólnej, filozofii wychowania oraz tanatopedagogiki. Pokłosiem tych zainteresowań są m.in. publikacje: *Tanatos w literaturze dziecięcej i jego pedagogiczny wymiar*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2020; *Rodzina miejscem „uczenia się" umierania*, „Przegląd Pedagogiczny", 2019/2. Obecnie wykonawca projektu w zespole badawczym podejmującego problem: *Doświadczenie rodzicielstwa w kontekście transkulturowości. Narracje rodziców z rodzin polsko-ukraińskich* (program IDUB). Członek Towarzystwa Pedagogiki Filozoficznej im. Bronisława Trentowskiego.

© by the author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC BY 4.0